

Oponentský posudek

Klára Šimová, *Gorbačov a současné vnímání jeho role a osobnosti*, FHS: Praha, 2024.

Ve své bakalářské práci se Klára Šimová zabývá Gorbačovovým odkazem, přesněji řečeno tím, jakým způsobem je vnímáno jeho působení v pozici generálního tajemníka Komunistické strany Sovětského svazu (a následně i v pozici sovětského prezidenta), a to jednak na „západě“ (v západoevropských zemích a ve Spojených státech amerických), ve východoevropských zemích a bývalých svazových republikách (dnes samostatných státech) a nakonec v Rusku.

Studentka vychází ze skutečnosti, že Gorbačov je vnímán „rozporuplně“, a chce tudíž „analyzovat dualismus vnímání Gorbačova jako reformátora na Západě a jako kontroverzní postavy na Východě“ (obojí citace jsou z abstraktu bakalářské práce); na závěr bakalářské práce (s. 46) pak studentka zejména konstatuje, že došla po své analýze „k výsledku, že Gorbačovovo dědictví je složité a kontroverzní“, což je poněkud paradoxní závěr vzhledem k tomu, že totéž je jen trochu jinými slovy konstatováno, jak jsem právě zmínil, již v abstraktu, ale třeba i v úvodu...

Předchozí odstavec by nicméně neměl tak úplně zakrýt leckteré pozitivní aspekty k obhajobě předkládaného textu. Jeho formální stránka je v zásadě v pořádku. Studentka si vytknula srozumitelně zformulovanou výzkumnou otázku a podle ní text strukturovala do několika příhodně rozvržených kapitol (vnímání Gorbačova na „západě“; v postkomunistických zemích; v Rusku; a komparativně laděná analýza pokoušející se vysvětlit jinakost Gorbačovova obrazu). I odborná literatura, kterou studentka prostudovala, je dostatečná, a vlastně spíše – na bakalářskou práci – nadstandardní, byť by samozřejmě mohla být širší; studentka například zmiňuje jednu z knih V. Zuboka, ale unikla jí jeho poslední a pro studentčinu výzkumnou otázku velmi důležitá jeho kniha *Collapse* z roku 2021, zrovna tak mohla prostudovat knihu S. Kotkina *Armageddon Averted* z roku 2001, která Gorbačovovo politické působení zasazuje do poněkud širšího, každopádně jiného rámce než třeba v textu zmiňované knihy Taubmana, zrovna tak k pochopení dnešní percepcce Gorbačova by stálo za to prostudovat komparativní ekonomicky laděnou analýzu postkomunistického prostoru devadesátých a dalších let autorů K. Ghodsee a M. Oreinstein *Taking Stock of Shock* z roku 2021 (nesmírně důležité by bylo přečíst i Matlockovi paměti, čili paměti amerického velvyslance v Sovětském svazu atd.). Poukaz ke všem těmto titulům však nic nemění na tom, že základna odborné literatury (doplňování o publicistickou produkci) je dostatečná.

Větším problémem je nicméně způsob, jímž je s touto odbornou literaturou v bakalářské práci pracováno. Očekával bych, že základem bude její kvalitní analýza ve smyslu: Tento autor píše o Gorbačovovi tak a tak, je to dáno tou a tou jeho perspektivou, vyzdvihuje v důsledku toho toto a toto, zatímco méně hovoří o tom a tom, čehož výsledkem je obraz, který je ke Gorbačovovi – například – velice lichotivý (což by byl příklad Taubmana); anebo: Jiný autor zdůrazňuje – oproti Taubmanovi – toto a toto, jeho pozice je jiná – taková a taková (například příslušník poslední sovětské generace dnes žijící v Británii) – a výsledkem toho všeho je kritický obraz Gorbačovova zobrazeného jako rytíř smutné postavy a vposledku neschopný či absolutně se nehodící se reformátor (což by byl příklad Zuboka). Jenže nic takového jsem v bakalářské práci nenalezl; spíše jde o nahodilý (přehledový) soubor nejružnějších tu případných, tu méně případných – a minimálně analyzovaných – citací tu z té, tu z oné knížky nebo novinového článku, které sice rámcově nějakou představu čtenáři dají (a rovněž jsou

dokladem, že studentku téma zaujalo a příslušné tituly prostudovala), ale spíš poněkud mimochodem.

Mimochodem, navzdory tomu, že studentka v závěru píše, jak jsem to již citoval, že „Gorbačovovo dědictví je složité a kontroverzní“, a jinde, že chce poskytnout „vyvážený pohled“ (s. 8), na textu je patrné, že negativní hodnotící soudy o Gorbačovovi nakoenc převládají (studentčina pozice je naznačena vlastně už v prvním odstavci úvodu touto větou: „Byl jedním z řady ruských a potažmo sovětských politiků, jejichž vládnutí doprovázela krev a nespokojenost obyvatel.“), takže ve výsledku – jaksi implicitně, ale leckdy i explicitně – je studentčíným závěrem něco trochu jiného než sama deklaruje, a sice podiv nad tím, jak se Gorbačov může těšit poměrně dobrému obrazu (na „západě“, ale i jinde) navzdory tolika ošklivým věcem, na kterých měl podíl.

Závěrem: bakalářská práce Kláry Šimové je ve výsledku akceptovatelnou závěrečnou školní prací, kterou lze i přes její nedostatky doporučit k obhajobě; doporučuji ji ohodnotit stupněm dobře (3), v případě velice kvalitní obhobby stupněm velmi dobře (2).

V Praze dne 30. srpna 2024

.....

PhDr. Přemysl Houda, PhD.